

ПИСАНКАРСТВО
(ДМ/14/О, ознайомчий курс)

НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ, ОБСЯГ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

II півріччя, ознайомчий курс. Завдання: вивчення основних матеріалів та інструментів писанкарства; ознайомлення із композиційними засобами та особливостями утворення колірних сполучень в писанках; опанування елементарних технічних прийомів писанкарства; створення нескладних писанкових творів.

ДМ/14/О Писанкарство			
Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 6. Писанкарство		38	
6.1. Загальні відомості про писанкарство	Зародження та розвиток писанкарства, його міфологічна та фольклорна основа. Види традиційних технік писанкарства («крашанки», «крапанки», «дряпанки (шкрябанки)», «писанки», «мальованки» тощо).	1	Знає, що таке писанка. Оповідає вивчені народні традиції та легенди написання великоднього яйця. Розрізняє та описує вивчені види технік писанкарства.
6.2. Основні матеріали та інструменти	Матеріали писанкарства: курячі яйця, бджолиний віск, свічка, барвники, оцет 9%, вата, відрізки бавовняної тканини. Підготовка сирого яйця до роботи (видути вміст, промити, очистити поверхню шкарлупи розчином 9% оцту, висушити ззовні та з середини). Барвники для писанкарства: анілінові барвники для фарбування тканини, спеціальні барвники для декорування писанок тощо. Інструменти та приладдя писанкарства: писачки, одноразовий шприц (10 мл), голка / шило, скальпель, ватна паличка тощо. Правила безпечної роботи.	1	Називає вивчені матеріали писанкарства. Знає як підготувати яйце для роботи. Називає вивчені барвники для фарбування та розпису яйця. Розрізняє вивчені інструменти та приладдя для розпису яйця, дотримується правил безпечної роботи з ними.

6.3. Композиційні засоби	<p>Особливості композиційних засобів писанок: ритм, симетрія / асиметрія, пропорційність та врівноваженість масштабу мотиву і форми, колірні сполучення.</p> <p>Архаїчні символи орнаментальних мотивів писанок (сонце, берегиня, дерево, сосонка, безкінечник тощо).</p> <p>Основні регіональні відмінності кольорових гам українських писанок (Гуцульщина, Поділля, Галичина, Полісся тощо).</p> <p>Зонування зображення яйця для писання (поділ на рівні частини по горизонталі чи вертикалі, поділ на 4 / 6 / 8 / 16 частин тощо).</p> <p>Навчально-творча робота на створення схеми / ескізу мотиву писанки (за регіонами України).</p> <p>Художні матеріали та інструменти: <i>папір А4, олівець, гумка.</i></p>	<p>4</p>	<p>Називає вивчені композиційні засоби писанок.</p> <p>Описує символіку вивчених орнаментальних мотивів у декоруванні писанок.</p> <p>Розрізняє українські писанки за регіональною колірною гамою.</p> <p>Уміє відтворювати на папері вивчені види композиційних сіток для писання.</p> <p>Уміє створити схему / ескіз майбутнього мотиву для писанки обраного регіону.</p>
6.4. Елементарні прийоми писанкарства		<p>32</p>	
6.4.1. Техніка «крапання»	<p>Техніка «крапання» (нанесення на поверхню яйця крапок із розтопленого натурального воску).</p> <p>Співвідношення масштабу плям (крапок) з розмірами та формою обраного яйця.</p> <p>Послідовність фарбування барвниками (від світлого – до темного та у зворотному напрямку – від темного до світлого).</p> <p>Очищення поверхні від воску шляхом термообробки.</p> <p>Навчально-творчі роботи</p>	<p>2</p>	<p>Знає та оповідає, що є основою техніки «крапання».</p> <p>Описує послідовність декорування яйця способом крапання.</p> <p>Уміє декорувати яйця</p>

	<p>(2 писанки) на створення «крапанки» (два різні фінішні кольори¹, що в результаті будуть слугувати фоном).</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: яйця, ватна паличка, бджолиний віск, барвники, свічка, клптики бавовняної тканини.</p>		технікою «крапання».
<p>6.4.2. Двоколірна писанка</p>	<p>Особливості роботи інструментом «писачок» на поверхні яйця (ведення безперервної лінії через центральні полюсні точки, кут нахилу «писачка» відносно сферичної поверхні яйця, консистенція гарячого воску).</p> <p>Зонування яйця та перенесення ескізу на його поверхню (у результаті нанесена писачком лінія буде кольору поверхні шкаралупи яйця).</p> <p>Навчально-творчі роботи (2 писанки) на створення двоколірних писанок (наприклад, із символами «безконечник», «зірка», «чорногузи», «павучки», «klinці», «круторози», «берегиня» тощо).</p> <p><u>Роботі передують</u> <u>схема / ескіз</u>.</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: яйця, розчин оцту, вата, анілінові барвники, свічка, бджолиний віск, писачок.</p>	4	<p>Описує особливості роботи «писачком».</p> <p>Уміє вести лінію інструментом «писачок» та наносити ним прості графічні мотиви.</p>
<p>6.4.3 Орнаментика Лемківської писанки</p>	<p>Характерні технічні та композиційні риси «лемківської» писанки (простота візерунка, лаконічність форми, колірні сполучення тощо).</p> <p>Утворення крапки з продовженим штрихом</p>	6	<p>Описує вивчені композиційні особливості лемківської писанки.</p> <p>Володіє елементарними навичками користування</p>

¹ Тут та далі підкреслено ключові моменти / умови виконання.

	<p>(прямим чи вигнутим) за допомогою інструментів «шпилька» та «загострена паличка».</p> <p>Графічне зображення мотивів з використанням крапельної фактури із 2-3 кольорових шарів (від світлого до темного).</p> <p>Навчально-творчі роботи (2-3 писанки) на утворення зразків лемківської писанки (наприклад, на тему «сонце», «зірки», «віночок», «дерево» тощо).</p> <p><u>Роботі передують</u> <u>схема / ескіз</u>. Робочі матеріали та інструменти: яйця, розчин оцту, вата, анілінові барвники, свічка, бджолиний віск, «шпилька» та «загострена паличка».</p>		<p>інструментами «шпилька» та «загострена паличка».</p> <p>Уміє утворити зразки лемківських писанок.</p>
<p>6.4.4. Писанка на основі гуцульських традицій розпису великоднього яйця</p>	<p>Основні характерні риси орнаментики писанкового розпису Гуцульщини (товсті лінії, деталізація мотиву завдяки значній кількості дрібних деталей, кольорні сполучення тощо).</p> <p>Поєднання елементів ритмів геометричних орнаментів (риски, крапки, ромби тощо).</p> <p>Навчально-творчі роботи (2-3 писанки) на утворення зразків гуцульських писанок.</p> <p><u>Роботі передують</u> <u>схема / ескіз</u>.</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: яйця, розчин оцту, вата, анілінові барвники, свічка, бджолиний віск, писачок, клаптики натуральної бавовняної тканини.</p>	8	<p>Розрізняє вивчені характерні особливості розпису великоднього яйця Гуцульщини.</p> <p>Описує вивчені елементи ритмів гуцульських писанок.</p> <p>Уміє утворити зразки гуцульських писанок.</p>
<p>6.4.5. Техніка травлення</p>	<p>Утворення графічної поверхні писанки шляхом витравлення оцтовою кислотою попереднього нанесеного кольору (від</p>	8	<p>Знає та застосовує правила безпечного користування оцтовою кислотою.</p>

	<p>темного кольору до світлого).</p> <p>Послідовність утворення декоративної композиції травленням:</p> <ul style="list-style-type: none"> - нанесення рисунку олівцем на поверхню шкарлупи яйця попередньо зафарбованого в найтемніший колір; - покриття зображення воском за допомогою «писачка»; - занурення яйця в розчин оцту та прокручування його там для уникнення утворення плям; - видалення шару витравленої поверхні шкарлупи яйця бавовняною тканиною. <p>Навчально-творча робота на утворення писанки в техніці травлення (1 писанка з мотивом на основі стилізації рослини, тварини або сніжинки).</p> <p><u>Роботі передують</u> <u>схема / ескіз.</u></p> <p>Робочі матеріали та інструменти: <i>яйця, розчин оцту, вата, анілінові барвники, свічка, бджолиний віск, писачок, шматки натуральної бавовняної тканини.</i></p>		<p>Описує послідовність дій техніки травлення.</p> <p>Уміє розписати нескладну писанку в техніці травлення.</p>
<p>6.4.6. Техніка «дряпання»</p>	<p>Утворення графічного рисунку шляхом прошкрябування гострим інструментом (скальпелем, шилом, голкою тощо) поверхні вареного яйця.</p> <p><u>Ескіз мотиву писанки на вільну тему, наприклад, «пейзаж», «традиційні свята», «пташиний двір» тощо.</u></p> <p>Навчально-творча робота на утворення писанки технікою дряпання (1 писанка на вільну тему).</p>	4	<p>Описує основні прийоми техніки створення великоднього яйця «дряпанки».</p> <p>Відтворює ескіз мотиву на сферичній поверхні яйця.</p> <p>Уміє утворити нескладну писанку в техніці дряпання.</p>
Загальна кількість годин за друге півріччя		38	

Під час виконання програми **підсумкового контролю ознайомчого курсу** за технікою «**Писанкарство**» учень / учениця:

називає основні техніки писанкарства, описує вивчені матеріали та інструменти, правильно та безпечно їх використовує;

застосовує вивчені композиційні засоби для утворення орнаментальної композиції (абстрактної або сюжетної);

створює робочий ескіз (схему) майбутнього розпису великоднього яйця;

уміє утворити нескладний зразок (писанку) вивченими елементарними прийомами (зокрема, «крапанка», «писанка», «дряпанка», «травленка»).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Антонович Є. А. Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів : Світ, 1993. 272 с.

2. Біняшевський Е. Українські писанки. *Шкільна бібліотека*. 2008. № 3. С. 153–159.

3. Васильєва Т. Писанка – культурний символ України. *Писанка*. 1994. № 6 . С. 6–8.

4. Іванишин М. По білому яйці воскові взори : посібник з писанкарства. Львів : Дизайн студія «Гердан графіка», 2006. 95 с.

5. Колос С. Українські писанки. Київ : Мистецтво, 1968. 90 с.

6. Косів Г. Писанки Ганни Косів : Трипільські мотиви. Львів : Свічадо, 2016. 99 с.

7. Красовська М. Краса, легендою повита : про символи писанки та їх обрядове значення. *Жінка*. 2005, № 4. С. 7.

8. Кушнірук І. Мистецтво виготовлення писанок в Україні. *Початкова освіта*. 2005, № 13. С. 7–9.

9. Манько В. Світ у писанках Тараса Городецького. Львів : Свічадо, 2009. 127 с.

10. Манько В. Українська народна писанка. Львів : Свічадо, 2001. 46 с.

11. Онищук О. Символіка української писанки. *Писанка*. 1994. № 4–5. С. 11–12.

12. Писанка – символ України : матер. наук.-практ. конф. з міжнародного з'їзду писанкарів 2–7 вер. 1992 року. Київ : Український центр народної творчості Міністерства культури України, 1993. 122 с.

13. Романець П. Писанка і прадавні джерела українського народного мистецтва : матер. наук.-практ. конф. «*Писанка – символ України*». Київ : Український центр народної творчості Міністерства культури України, 1993. С. 13–17.

14. Саєнко А. Українські писанки. *Однокласник*. 1993. № 4. С. 4–5.

15. Селівачов М. Домінантні мотиви української народної орнаментики (кін. XIX – XX ст.). *НТЕ*. 1990. № 2. С. 35–41.

16. Скорик М. З джерел писанкового орнаменту. *НТЕ*. 1988. № 4. С. 74–78.

ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ДО ОЗНАЙОМЧОГО КУРСУ ЗА ТЕХНІКОЮ «ПИСАНКАРСТВО»

6.1. Загальні відомості про писанкарство

1. Коломийський музей писанкового розпису. URL: <https://pysanka.museum>
2. Писанкарство – Музей Івана Гончара. URL: <https://old.honchar.org.ua>
3. Писанки різних регіонів України: унікальна колекція музею Гончара. URL: [https://vogue.ua > article > culture > lifestyle > pisanki-r..](https://vogue.ua/article/culture/lifestyle/pisanki-r..)

Відомі писанкарі ХХІ століття:

- Тарас Городецький. URL: <http://www.chervonograd.in.ua/index.php/nash-krai/perlyny-maisternosti/301-taras-yosypovych-horodetskyi>
- Олександр Опарій. URL: <http://kultura.sm.gov.ua/index.php/ru/4647-oleksandr-oparij-pisankar-shcho-proslaviv-sumshchinu>
- Олег Кірашук. URL: <https://suspilne.media/123076-30-rokiv-stvorue-pisanki-prikarpatec-oleg-kirasuk/>
- Віра Манько. Українська народна писанка. Львів : Свічадо, 2008. 81 с.
- Зоя Сташук. URL: <https://rukotvory.com.ua/maystry/zoya-stashuk/>
- Ганна Косів. Писанки Ганни Косів. Трипільські мотиви. Львів : Свічадо, 2020. 100 с.

6.2. Основні матеріали та інструменти

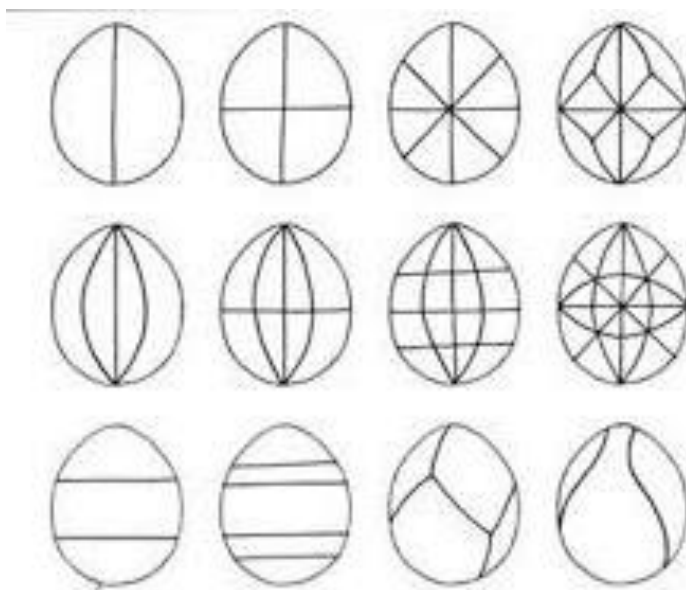

Продовження

6.3. Композиційні засоби

Навчально-творча робота на створення схеми / ескізу мотиву писанки (за регіонами України).

6.4. Елементарні прийоми писанкарства

6.4.1. Техніка «крапання»

Навчально-творчі роботи (2 писанки) на створення «крапанки» (два різні фінішні кольори, що в результаті будуть слугувати фоном).

6.4.2. Двоколірна писанка

Навчально-творчі роботи (2 писанки) на створення двоколірних писанок (наприклад, із символами «безконечник», «зірка», «чорногузи», «павучки», «klinці», «круторози», «берегиня» тощо).

Продовження

6.4.3 Орнаментика Лемківської писанки

Навчально-творчі роботи (2-3 писанки) на утворення зразків лемківської писанки (наприклад, на тему «сонце», «зірки», «віночок», «дерево» тощо).

Зразки лемківських писанок [5, с. 78]

Учнівські роботи

6.4.4. Писанка на основі гуцульських традицій розпису великоднього яйця

Навчально-творчі роботи (2-3 писанки) на утворення зразків гуцульських писанок.

Зразки гуцульських писанок [5, с. 67]

Учнівські роботи

Продовження

6.4.5. Техніка травлення

Навчально-творча робота на утворення писанки в техніці травлення
(1 писанка з мотивом на основі стилізації рослини, тварини або сніжинки).

Модуль 6.4.6 Техніка дряпання

**Навчально-творча робота на утворення писанки технікою дряпання
(1 писанка на вільну тему).**

Продовження

